

**Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
Національний технічний університет «Харківський
політехнічний інститут»
Національний технічний університет «Дніпровська
політехніка»
Університет банківської справи
Північний офіс Держаудитслужби у Вінницькій області**

**«ОБЛІК, КОНТРОЛЬ І АНАЛІЗ В
УПРАВЛІННІ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ»**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
X всеукраїнської науково-практичної
Інтернет - конференції
23 березня 2022 року
(частина I)**

Вінниця 2022

Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю : зб. наук. пр. X всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Вінниця, 23 берез. 2022 р. Ч. 1. Вінниця : Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ, 2022. 35 с.

У збірнику X Всеукраїнської науково-практичної Інтернет – конференції розглядаються наукові праці, присвячені дослідженню сучасного стану фінансово-аналітичного забезпечення розвитку діяльності підприємств в сучасних умовах господарювання, актуальним проблемам та перспективам розвитку вітчизняної системи обліку, інноваційні методики аналізу господарської діяльності, сучасним інформаційним технологіям в обліку, контролі та аналізі; висвітлюються питання соціально-економічного розвитку підприємництва. Розраховано на науковців, спеціалістів, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

Редакційна колегія матеріалів конференції у складі:

Дзюба Оксана, декан обліково-фінансового факультету – голова редакційної колегії.

Даценко Ганна, завідувач кафедри обліку та оподаткування – відповідальний секретар.

Гладій Ірина – доцент кафедри обліку та оподаткування.

Кудирко Олена – доцент кафедри обліку та оподаткування.

Відповідальність за достовірність фактів, статистичної інформації, власних імен, цитат та інших відомостей, наданих у рукописах, несуть автори публікацій.

ЗМІСТ

Гладій Ірина ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЗА ОПЕРАЦІЯМИ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ	5
<i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i>	
Даценко Ганна ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ	7
<i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i>	
Дзюба Оксана МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	9
<i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i>	
Китайчук Тетяна ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ	12
<i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i>	
Копчикова Інна СУТНІСТЬ ЕЛЕКТРОННОГО ЛІКАРНЯНОГО, ЯК НОВОГО ЕЛЕМЕНТА ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В КРАЇНІ ...	14
<i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i>	
Коцеруба Наталія ПІСЛЯКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ МАЛИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	18
<i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i>	
Крупельницька Ірина ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ	20
<i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i>	
Кудирко Олена СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ НА ТЛІ ПАНДЕМІЇ COVID-19	23
<i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i>	

Лобачева Ірина ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЯК ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	26
<i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i>	
Майстер Людмила ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ РІЗНИХ ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	29
<i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i>	
Олена Откаленко АНАЛІЗ ВТРАТ РОСІЯН У ВІЙНІ З УКРАЇНОЮ: 27 ДНІВ ПРОТИСТОЯННЯ	31
<i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i>	
Покиньчереда Віталій КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ: ОБЛІКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ	33
<i>Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ</i>	

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЗА ОПЕРАЦІЯМИ З ЦІННИМИ ПАПЕРАМИ

Потреба вивчення питань обліку операцій з цінними паперами та визначення теоретико-методичних засад їх обліку має високу актуальність, адже розвиток ринкових відносин обумовив значне збільшення обсягів операцій з цінними паперами. Для виконання свого головного призначення і стабільного виконання своїх зобов'язань перед клієнтами усім господарюючим суб'єктам доцільно підвищувати власну конкурентоспроможність на ринку цінних паперів. Тому питання, пов'язані з удосконаленням податкового та управлінського обліку операцій з цінними паперами набувають особливої актуальності.

До розробки питань теорії та методології обліку операцій з цінними паперами зробили вагомий внесок багато вітчизняних вчених: Ф.Ф. Бутинець, Г.Г. Кірейцев, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, Л.К. Сук, М.Г. Чумаченко, В.О. Шевчук та інші. Напрацювання вчених охоплюють широкий спектр питань, пов'язаних з визначенням поняття цінних паперів, проте низка проблемних питань потребує подальшого вирішення.

Реальна дійсність стверджує, що з переходом до ринкової економіки в Україні з'явилося поняття комерційної таємниці, і відповідно постала проблема доведення інвесторам привабливості придбання цінних паперів підприємства, не розкриваючи при цьому порядку формування фінансового результату. Таким чином виникла потреба розробки адекватної облікової політики, яка дозволить показати відмінні риси, які притаманні підприємству, проінформувати кредиторів, потенційних інвесторів про стійкість фінансового стану підприємства, орієнтуючи їх на подальше співробітництво.

Як свідчить аналіз практичної діяльності проблема розробки наказу про облікову політику за операціями з цінними паперами виникає у зв'язку з тим, що цінні папери можуть визначатися, як

- 1) інструмент капіталу (або спосіб оформлення дебіторсько-кредиторської заборгованості);
- 2) як фінансові інвестиції, тобто, як додаткове джерело отримання доходу.

У цьому зв'язку основна відмінність обліку цінних паперів у інвесторів та емітентів полягає у невідповідності змістів операцій та цілей у цих суб'єктів. Мета емітенту – формування статутного капіталу, а інвестора – отримання доходу від вкладення цінних паперів.

Організація обліку операцій з цінними паперами у емітента зводиться до відображення в бухгалтерському обліку операцій з формування статутного капіталу акціонерного товариства, руху власних коштів організацій-емітентів, викупу акцій у акціонерів з метою зменшення статутного капіталу, а також збільшення статутного капіталу різними способами.

Облік операцій із цінними паперами регламентується нормами п. 7.6 Закону [1], які, зокрема, передбачають окремий податковий облік за кожним окремим видом цінних паперів. При цьому акції обліковуються разом з корпоративними правами, які не виражені у вигляді цінних паперів. Згідно з Законом [1] можна виділити такі основні групи цінних паперів, за якими проводиться податковий облік: акції та інші корпоративні права, облігації, векселі, деривативи, інші цінні папери.

При розробці положень облікової політики за операціями з цінними паперами слід враховувати різні інтереси користувачів фінансової звітності, наприклад, щодо: придбання, продажу та володіння цінними паперами; участі в капіталі підприємства; оцінки здатності підприємства своєчасно виконувати свої зобов'язання (насамперед, пов'язаними з випущеними цінними паперами); забезпеченості зобов'язань підприємства; визначення суми дивідендів, які підлягають розподілу.

Залишається невирішеною і проблема структури наказу про облікову політику. Аналіз спеціалізованої економічної літератури засвідчив, що автори пропонують висвітлювати в наказі про облікову політику щодо цінних паперів різні питання, але при вирішенні цього питання відсутня однастайність.

В той же час в наказі про облікову політику не повинні відображатись ті питання, які висвітлюються в статуті товариства. Так, кількість та номінальна вартість випущених акцій, способи збільшення (зменшення) статутного капіталу, хоч і пов'язані з бухгалтерським обліком, але не повинні бути вказані в наказі про облікову політику, оскільки вони зазначені у статуті.

Часто трапляються випадки, коли підприємство купляє партію цінних паперів, яка складається з декількох типів, сплачуючи за неї при цьому одноразову суму. Методика розподілу витрат між об'єктами обліку може бути визначена пропорційно номінальній чи курсовій вартості цінних паперів. Якщо ж до складу придбаного пакету входять цінні папери, які не мають курсової вартості, то пропонується розподіляти витрати спочатку на дві групи – для цінних паперів, які мають курсову вартість (визначається пропорційно їх курсовій вартості), і для тих, які її не мають (як залишок між здійсненими витратами та витратами, віднесеними до першої групи). Розподіл витрат між цінними паперами другої групи здійснюється пропорційно їх номінальній вартості.

Таким чином, наказ про облікову політику слід розробити такий, який би найкращим чином відповідав інтересам підприємства. До таких питань належать: порядок створення та використання резерву під знецінення цінних паперів; порядок відображення в обліку витрат, які виникають при здійсненні операцій з цінними паперами; порядок збільшення статутного капіталу за рахунок випуску цінних паперів та оцінки цінних паперів; перелік робочих рахунків, а також побудова аналітичних рахунків з обліку цінних паперів; перелік і строки подання внутрішніх звітів щодо цінних паперів. Успішна діяльність суб'єктів господарювання на фондовому ринку вимагає раціональної організації та ефективного використання ресурсів як власних, так і залучених. Для реалізації зазначених умов потрібна побудова ефективної

системи управлінського обліку операцій з цінними паперами. Операції на фондовому ринку повинні здійснюватися відповідно до проведеної інвестиційної політики, що базується на всебічній оцінці цінних паперів та аналізі фінансового стану їх емітентів.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
2. Элвин П. Усовершенствование раскрытия информации в финансовой отчетности – точка зрения аналитика. Взгляд на МСФО. URL: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IFRS-outlook-2010-February-RU/\\$FILE/IFRS-outlook-2010-February-RU.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IFRS-outlook-2010-February-RU/$FILE/IFRS-outlook-2010-February-RU.pdf).
3. Журжій А.В. Проблемні питання оподаткування операцій з цінними паперами. URL: <http://www.uba.ua/documents/text/Andrej-Zhurzhij.pdf>

Ганна Даценко, д-р, екон. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Методологічна складова внутрішнього фінансового контролю, що містить методичні прийоми, критерії та процедури його проведення задля розрахунку ймовірності відхилень від встановлених норм у поєднанні із методами фінансової безпеки підприємства, нерозривно пов'язана із організаційною складовою внутрішнього фінансового контролю, яка передбачає визначення суб'єктів та об'єктів контролю, формування мети та визначення завдань, які доцільно вирішити при проведенні контролю, що мають відповідати реалізованим етапам із використанням джерел інформації, необхідних для здійснення внутрішнього фінансового контролю на підприємстві.

Методологічна складова внутрішнього фінансового контролю у поєднанні із його організаційною складовою утворюють ефективне організаційно-методологічне забезпечення проведення внутрішнього фінансового контролю на державному підприємстві.

Під інформаційним забезпеченням проведення внутрішнього фінансового контролю на підприємстві пропонуємо розуміти упорядковану сукупність достовірної, повної та своєчасної інформації, яка може бути використана при проведенні внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту для досягнення сформованої мети та вирішення визначених завдань. Основою інформаційних потоків організаційно-методологічного забезпечення проведення внутрішнього фінансового контролю на державному підприємстві є економічна інформація, що визначає виробничу і фінансово-господарську діяльність суб'єктів внутрішнього фінансового контролю. Найважливішу інформацію про фінансово-господарську діяльність суб'єктів внутрішнього фінансового контролю отримує з даних бухгалтерського обліку, бухгалтерської і статистичної звітності.

Джерела інформації при проведенні внутрішнього фінансового контролю на підприємстві можуть бути і зовнішніми: банки, страхові компанії, торговельні партнери, аудиторські і юридичні фірми тощо.

Виходячи із цього, ключову роль у формуванні інформаційних потоків внутрішнього фінансового контролю на підприємстві відіграє законодавча, планово-нормативна та довідкова інформація [1, с. 127]: законодавчі акти; дані державних органів; нормативні документи з обліку й аудиту; засновницькі документи (статут, протоколи зборів засновників, свідоцтво, ліцензія); акти перевірок (довідки, висновки) ДАСУ, ДКСУ, ДФСУ, банку, державних фондів тощо; Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. № 1); Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф. № 2); Звіт про власний капітал (ф. № 4); Примітки до річної фінансової звітності; інформація за договорами купівлі-продажу об'єктів, розрахунками кошторисами, актами прийому-передачі, актами на списання, картками (книгами, відомостями), розрахунками нарахування амортизації; записи в облікових регістрах за рахунками 10 «Основні засоби», 13 «Знос необоротних активів, амортизація», 15 «Капітальні інвестиції», Журнали-ордера, відомості аналітичного обліку.

Ефективне організаційно-методологічне забезпечення внутрішнього фінансового контролю на підприємстві і перебуває у тісному взаємозв'язку основних його системоутворюючих елементів: взаємодії суб'єкта, об'єкта і засобів контролю: інформаційних джерел, методів і процедур внутрішнього фінансового контролю, що дозволяють ідентифікувати та запобігати виникненню в стані та діяльності об'єктів і предметів, яких контролюють, невідповідності вимогам нормативно-правової бази й прийнятим управлінським рішенням.

Нині головною особливістю ефективного організаційно-методологічного забезпечення системи внутрішнього фінансового контролю на підприємстві є те, що вона створюється керівництвом підприємства з метою: використання найбільш оптимальних способів досягнення поставлених цілей; ведення фінансово-господарських операцій із дотриманням вимог чинного законодавства та нормативно-правових актів; доцільного та ефективного витрачання ресурсів підприємства, збереження майна та інформації; попередження випадків шахрайства, недопущення помилок та прорахунків; належного ведення бухгалтерського обліку та правильності й своєчасності складання фінансової звітності. Крім того, до суб'єкта, який наділений повноваженнями здійснювати внутрішній фінансовий контроль, висувуються наступні вимоги: володіння відповідними кваліфікаційними якостями, які дозволяють компетентно проводити внутрішній фінансовий контроль на підприємстві; обов'язки суб'єкта, що здійснює контрольні заходи повинні бути закріплені документально, тим самим встановлюючи відповідальність за результати проведеного контролю; у випадку, якщо суб'єкт внутрішнього фінансового контролю наділений крім контрольних, й іншими функціями, то в якості підконтрольних об'єктів йому повинні бути доручені об'єкти, що перебувають у сфері діяльності даного суб'єкта.

Для проведення внутрішнього фінансового контролю його суб'єкт повинен бути в повному обсязі забезпечений достовірною та своєчасною інформацією про об'єкт внутрішнього фінансового контролю [2].

Крім того, формування організаційно-методологічного забезпечення внутрішнього фінансового контролю у підвищенні фінансової безпеки на підприємстві визначається чисельністю його персоналу, масштабами виробничої діяльності, рівнем забезпеченості сировинною базою, технічним забезпеченням, а також вільними на рахунках підприємства грошовими коштами, необхідними для інвестування в проекти з організації якісної системи внутрішнього фінансового контролю на підприємстві [3, с. 169].

Отже, ефективність організаційно-методологічного забезпечення внутрішнього фінансового контролю у підвищенні фінансової безпеки на підприємстві досягається завдяки поєднанню різноманітних методів, процедур і прийомів його реалізації.

Список використаних джерел:

1. Рудницький В. С. *Методологія і організація аудиту*. монографія. Тернопіль : Економічна думка. 1998. 196 с.
2. Поддєрьогін А. М. *Фінансовий менеджмент*. навч. посібник 2–е вид., перероб. і доп. Київ. КНЕУ. 2017. 534 с.
3. Ковтун Т. В. Система внутрішнього контролю як невід'ємний елемент операційної системи підприємства *Вісник ХНТУ*. 2009. № 6. Т. 4. С. 164–170.

Оксана Дзюба, канд.екон. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Закон України «Про публічні закупівлі» надає визначення публічних закупівлі як придбання замовником товарів, робіт і послуг за державні кошти [1], однак в більш ширшому розумінні публічні закупівлі являють собою механізм взаємодії усіх суб'єктів (замовників, учасників, контролюючих органів, громадськості), що мають відношення до витрачання коштів державного бюджету України. Реформа публічних закупівель, яка суттєво змінила підходи до закупівель за державні кошти розпочалася у 2016 році шляхом запровадження прозорої електронної системи закупівель, що створило сприятливих умов для економії бюджетних коштів та виконання вимог міжнародної спільноти.

Незважаючи на всю актуальність переважна більшість публікацій щодо реформування публічних закупівель носять прикладний характер та питання реформування публічних закупівель не знайшло широкого поширення в теоретичних працях вітчизняних науковців, що підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Метою дослідження є аналіз впровадження стратегії реформування публічних закупівель в Україні з урахуванням міжнародного досвіду.

Як зазначалось вище з 2016 року вступив в силу Закон України «Про

публічні закупівлі» і електронні процедури закупівель стали обов'язковими для усіх без виключення замовників. Інформація про усі електронні публічні закупівлі доступна на веб-сайті <https://prozorro.gov.ua>

Крім того, на сьогодні кожен замовник зобов'язаний застосовувати визначені законом процедури закупівель з відповідних грошових порогів, які встановлені ст. 3 Закону [1].

Загалом реформування публічних закупівель в Україні здійснюється відповідно до Стратегії реформування системи публічних закупівель («дорожня карта») від 24 лютого 2016 р. № 175-р [2], метою якої є створення сучасної і дієвої системи публічних закупівель, спрямованої на створення конкурентного середовища та подальший розвиток добросовісної конкуренції у сфері закупівель в Україні, а також забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України у сфері публічних закупівель шляхом послідовної адаптації законодавства України до стандартів ЄС протягом 2015 - 2022 років [2].

Система закупівель функціонує за допомогою своєї інституційної структури. Це звичайно, замовники та учасники – суб'єкти господарювання, які беруть участь або мають намір брати участь в закупівлях, а також державні органи, які забезпечують координацію та контроль у сфері публічних закупівель, а також державні органи (Міністерство економічного розвитку та торгівлі, Державна фінансова інспекція/аудиторська служба, Антимонопольний комітет України, Державне казначейство та інші).

Досліджуючи міжнародний досвід публічних закупівель, варто відмітити, що одним із завдань сучасної реформи в публічних закупівель в Україні являється забезпечення функціонування ефективної системи публічних закупівель, що відповідає міжнародним стандартам прозорості, доступності, стабільності та конкурентності [3], оскільки в законодавстві зарубіжних країн, яке регламентує процедуру організації та проведення публічних закупівель, суттєва увага приділяється забезпеченню прозорості та відкритості інформації, попередженню зловживань з боку організаторів, замовників та учасників процедури закупівлі [3].

Оскільки Україні діє централізована закупівельна організація, цікавим буде досвід і окремих європейських країн. Зокрема, в Австрії, Іспанії та Португалії установи центрального рівня прямо зобов'язані законом здійснювати закупівлі через централізовані закупівельні організації, а для решти замовників така процедура не є обов'язковою.

У Бельгії встановлено таку обов'язковість у разі перевищення певного вартісного обсягу закупівель, а в Німеччині, де централізовані закупівельні організації функціонують на рівні Міністерства внутрішніх справ, усі закупівельні тендери федеральних міністерств вище певного порогового рівня повинні проводити виключно через централізовані закупівельні організації [3].

У Швейцарії процедуру закупівлі регламентує кантональне, міжкантональне і місцеве законодавство, що передбачає рівний, недискримінаційний доступ на ринок постачальників як зі Швейцарії, так з

інших країн, з ідентичним швейцарським режимом державних закупівель. Особливу увагу законодавець акцентує на сфері застосування та суб'єктах державних закупівель [3].

Вітчизняне законодавство як законодавство деяких зарубіжних країн до процесу здійснення контролю за дотриманням учасниками процедури умов та правил публічної закупівлі залучає антимонопольні органи.

Уряд Швейцарії ще в 1996 р. прийняв антимонопольний закон, відповідно до якого не тільки було розширено повноваження комісії з конкуренції, а й закріплювалося право застосування санкцій до картелів, незважаючи на те, що конституція країни дозволяє створення промислових об'єднань і картелів [3].

Слід також відзначити таку цікаву особливість регулювання процедури закупівлі в Швейцарії, як можливість повного відходження замовника від вимог законодавства в сфері закупівлі у визначених випадках. Зокрема, встановлено, що замовник має право не виконувати положення швейцарського законодавства про державні закупівлі, якщо існує загроза нанесення шкоди моралі, суспільному порядку та безпеці, а також якщо цього вимагає необхідність захисту здоров'я та життя громадян, фауни і флори чи порушені права охорони інтелектуальної власності.

При реформуванні публічних закупівель в Україні враховувався досвід різних країн, серед яких вагоме місце посідає саме досвід Польщі.

Таким чином, кожна з країн Європейського союзу має свої певні особливості проведення публічних закупівель, які загалом не суперечать законодавству Європейського союзу в цій сфері. Однак найбільш схожим до сучасного вітчизняного законодавства є досвід Польщі. В Польщі є свій національний досвід розвитку сфери закупівель, який в окремих принципових моментах відмінний від практики інших країн ЄС. Зокрема, це стосується поєднання в одному органі функцій нормативного регулювання та оперативного контролю закупівель. Крім цього, в Польщі, на відміну інших європейських держав, практично відсутня практика застосування централізованих закупівель та досить повільний перехід до застосування електронних засобів при проведенні процедур закупівель.

Список використаних джерел:

1. Про публічні закупівлі : Закон України від 10 грудня 2016р. № 922-VIII URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (дата звернення 15.03.2022р.)
2. Про Стратегію реформування публічних закупівель («дорожню карту»): Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 175 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/175-2016-%D1%80> (дата звернення 15.03.2022р.).
3. Ткаченко Н.Б. Електронні публічні закупівлі: досвід країн ЄС та впровадження його в Україні. Актуальні проблеми економіки: монографія. Львів, 2016. 477с.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Потреба формування антикризового механізму в умовах критичної невизначеності економічного середовища підприємств дуже істотно підвищує роль внутрішнього контролю в системі управління підприємствами. Зараз ставиться низка завдань щодо розвитку методичних та організаційних положень, що спрямовуються на забезпечення адаптації господарюючих суб'єктів до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищах.

У здійсненні внутрішньогосподарського контролю на підприємствах основні функції виконує бухгалтерія. Відповідно до нормативних документів і посадових інструкцій головний бухгалтер підприємства разом із керівниками певних підрозділів і служб зобов'язаний контролювати оформлення, приймання і відпуск оборотних активів, нарахування оплати праці, додержання штатної, фінансової, касової і платіжної дисципліни, законності списання з бухгалтерського балансу нестач, проведення інвентаризації цінностей, стягнення у встановлені строки дебіторської й погашення кредиторської заборгованості та інших операцій. Крім того, головний бухгалтер на рівні з керівником несе відповідальність за проведення контрольних процедур.

Дослідником Ю. В Демською реалізована методика координації служб господарства при проведенні контролю. Визначено, що для великих підприємств доцільним є застосування сектору контролю, вмонтованого в структуру економічної служби та сектора запасів і руху матеріальних ресурсів у відділі матеріально-технічного постачання; для середніх підприємств пропонується децентралізовано-централізований варіант; для невеликих підприємств функцію контролю доцільно перекласти на аудиторську фірму або утримання фахівця із внутрішнього контролю [1, с.19].

С.М. Зубчик зауважує, що при здійсненні внутрішньогосподарського контролю на стадіях придбання та зберігання матеріальних ресурсів варто приділяти увагу методиці перевірки правильності розрахунку потреби в матеріальних ресурсах; оцінці ризиків контролю матеріальних ресурсів; критеріям взаємовідносин із постачальниками; методиці перевірки отримання від постачальників матеріальних ресурсів; методиці перевірки правильності формування первісної вартості матеріальних ресурсів і, зокрема, такого елемента, як транспортно-заготівельні витрати; методиці перевірки операцій з давальницькими матеріальними ресурсами; методиці перевірки роботи матеріально відповідальних осіб [3, с.89].

Отже, організаційні форми і види контролю за своїми функціями між собою взаємопов'язані, охоплюють усі стадії розширеного відтворення суспільно необхідного продукту і таким чином утворюють систему контролю.

У системі контролю важливе значення має використання законодавчих і нормативно-правових актів, які регулюють взаємовідносини підприємств із постачальниками, систему постачання, приймання та відпуск матеріалів.

Це дає можливість перевірити під час контролю систему нормативно-правового забезпечення, тобто обґрунтовувати перевірку дотримання на підприємстві законності операцій з товарно-матеріальними цінностями.

Усі відомі на сьогодні методичні прийоми контролю можна об'єднати у такі групи: органолептичні (інвентаризація; контрольні заміри робіт; вибіркові та суцільні спостереження; технологічний і хіміко-лабораторний контроль; експертизи різних видів; експертиза проектів і кошторисної документації; службове розслідування; експеримент), розрахунково-економічні (економічний аналіз; статистичні розрахунки; економіко-математичні методи), документальні (інформаційне моделювання; дослідження документів; камеральні перевірки; нормативно-правове регулювання) та методи узагальнення і реалізації результатів контролю (групування недоліків; документування результатів проміжного контролю; аналітичне групування; слідчо-юридичне обґрунтування; систематизоване групування результатів контролю; прийняття рішень; контроль за виконанням прийнятих рішень).

Особливе значення під час проведення контролю має правильне використання процедур, пов'язаних з інвентаризацією товарно-матеріальних цінностей і розрахунків із постачальниками та перевірка документального обґрунтування операцій щодо надходження, використання й іншого вибуття матеріальних цінностей. Контроль операцій із ТМЦ потрібно розпочинати з їх інвентаризації та обстеження складського зберігання матеріалів. Для цього необхідно правильно визначити об'єкти інвентаризації товарно-матеріальних цінностей. Під час контролю операцій з оборотними активами, їх рухом і зберіганням важливе значення має також правильне застосування документальних методичних прийомів і способів, що потребує обґрунтованої документальної перевірки цих операцій.

Сутність методу оптимізації рішень щодо управління та контролю за станом оборотних активів полягає у розробленні кількох сценаріїв з метою вибору найбільш оптимального варіанта (рис.1).

Рисунок 1 – Планування контролю стану оборотних активів для управлінських рішень

Джерело: Власна розробка

З огляду на специфіку фінансово-господарської діяльності підприємства у процесі контролю стану оборотних активів на основі використання методу оптимізації фінансових рішень доцільно використовувати такі критерії оптимізації фінансових рішень і реалізації моделі товарних потоків:

- максимізація вартості оборотного капіталу підприємства;
- мінімізація накладних витрат на створення та утримання оборотних активів;
- скорочення терміну обігу.

У процесі управління виробничими запасами в межах операційного циклу необхідно особливо виділити виробничий цикл. Тривалість виробничого циклу передбачає наявність кількох періодів: обороту середнього запасу сировини, матеріалів, напівфабрикатів; оборотності середнього обсягу незавершеного виробництва; оборотності середнього запасу готової продукції. На тривалість виробничого циклу насамперед впливає прискорення оборотності матеріальних цінностей у процесі виробництва продукції.

Прискорення оборотності матеріальних цінностей досягається збільшенням частки активів із високою оборотністю.

В умовах посилення невизначеності економічного середовища підприємств потребують подальшого дослідження організаційні та методичні аспекти побудови системи внутрішнього контролю господарюючих суб'єктів.

Список використаних джерел:

1. Демська Ю. В. Теоретичні та організаційні аспекти внутрішнього контролю резервів капіталу підприємств. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*, (2(46)), 18–23. URL: [https://doi.org/10.26642/pbo-2020-2\(46\)-18-23](https://doi.org/10.26642/pbo-2020-2(46)-18-23).

2. Дорош Н.І. Внутрішній контроль та аудит в управлінні ризиками на підприємстві. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія : Економічна*. 2014. Вип. 44. С. 148–152 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlca_ekon_2014_44_31.

3. Зубчик С.М. Внутрішньогосподарський контроль на підприємствах: організація та методика : дис. ... к.е.н. : 08.00.09 / Львів, 2016. 318 с.

Інна Копчикова, канд.екон. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

СУТНІСТЬ ЕЛЕКТРОННОГО ЛІКАРНЯНОГО, ЯК НОВОГО ЕЛЕМЕНТА ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ В КРАЇНІ

Зміни в економічних, політичних і соціальних відносинах вимагають пошуку нових шляхів удосконалення соціального захисту, серед яких важливе місце займає система соціального забезпечення. Враховуючи те, що основою економічного розвитку будь-якої країни є здорове, освічене та процвітаюче суспільство, виникає необхідність вивчення соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в Україні з метою визначення основних проблем та вироблення рекомендацій щодо їх вирішення.

Питання соціального страхування з тимчасової втрати працездатності досліджували такі вітчизняні вчені, як Л. Бабич, М. Бойко, Л. Васечко, Г. Волошук, С. Гончарова, О. Губар, І. Гуменюк, В. Закревський, О. Мельник, В. Новіков, В. Пліса, А. Сидорчук та ін.

В Україні з червня 2021 року впроваджено нову ефективну модель формування та надання «електронних лікарняних».

Впровадження електронних лікарняних є важливим етапом процесу депаперизації не тільки в галузі охорони здоров'я, а й у розвитку ефективної системи електронного документообігу, яка, мінімізує корупційні ризики необґрунтованої видачі листків непрацездатності та спрощення процедури одержання страхових платежів.

Порядок створення та видачі електронних лікарняних регулюється такими чинними документами:

1. Порядок організації ведення електронного журналу непрацездатності та надання інформації, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 № 328.

2. Порядок ведення реєстру медичних звітів в електронній системі охорони здоров'я, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я від 18.09.2020 № 2136.

3. Порядок складання медичних висновків про тимчасову непрацездатність до журналу обліку медичних висновків в електронній системі охорони здоров'я, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я від 01.06.2021 № 1066.

4. Порядок перевірки Установою соціального страхування України обґрунтованості видачі та продовження лікарняних, затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я від 01.06.2021 № 1066.

5. Інструкція по роботі з медичними висновками у разі тимчасової непрацездатності в журналі обліку медичних звітів в електронній системі охорони здоров'я та лікарняних на період перехідної моделі затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я від 01.06.2021 р. № 1066.

6. Порядок організації експертизи тимчасової непрацездатності затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я від 01.06.2021 № 1066.

7. Порядок видачі (створення) листків непрацездатності в електронному реєстрі непрацездатності затверджений наказом Міністерства охорони здоров'я від 17.06.2021 № 1234.

8. Наказ Міністерства охорони здоров'я від 28 серпня 2021 р. № 1836 «Про затвердження змін до деяких законодавчих актів Міністерства охорони здоров'я України».

Нова ефективна модель формування електронних лікарняних листків передбачає створення електронних повідомлень в Електронному реєстрі листків непрацездатності, основою яких є медичні висновки тимчасової непрацездатності, що лікуючим лікарем занесені до Реєстру медичних висновків в електронній системі охорони здоров'я.

Визначення понять «листок непрацездатності» та «медичний листок тимчасової непрацездатності», порядок функціонування електронного реєстру

е-лікарняних, а також порядок складання медичних висновків про тимчасову непрацездатність визначено Порядком організації ведення Електронного реєстру листків непрацездатності та надання інформації з нього, затвердженого постановою КМУ від 17 квітня 2019 року № 328, наказі МОН України від 01 червня 2021 року № 1066 «Деякі питання формування медичних висновків про тимчасову непрацездатність та проведення їхньої перевірки» [2].

Листок непрацездатності (Е-лікарняний) - створений (виданий) програмним забезпеченням Електронного реєстру листків непрацездатності на підставі медичного висновку тимчасової непрацездатності або документа, що підтверджує усиновлення дитини та зареєстрований в електронній формі під єдиним реєстраційним номером у Реєстрі електронних документів, який є підставою для:

- 1) звільнення;
- 2) оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності;
- 3) призначення матеріального забезпечення та надання соціальних послуг відповідно до законів про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Медичний висновок тимчасової непрацездатності, внесений до реєстру обліку медичних висновків, є електронним документом, створеним на підставі медичних фактів в електронній системі охорони здоров'я та містить медичний висновок про результати медичного огляду хворого, що підтверджує тимчасову непрацездатність і основою для оформлення листка непрацездатності [3]. Тобто медичний висновок є первинною медичною карткою (документацією).

Медичні висновки про тимчасову непрацездатність можуть видавати заклади охорони здоров'я та фізичні особи-підприємці, які мають ліцензію на ведення медичної практики та які проводять огляд пацієнтів (рис. 1).

Роботодавець отримує з медичного висновку таку інформацію:

- Реєстраційний номер листка непрацездатності (е-лікарняний серії не має).
- найменування застрахованої особи;
- реєстраційний номер облікової картки платника податків (застрахованої особи);
- тривалість тимчасової непрацездатності - дати відкриття та закриття стаціонару, що відповідають датам початку та закінчення терміну дії медичного висновку, на підставі якої створено е-лікарняний.
- причина непрацездатності. (коди причин відрізняються від передбачених для паперових лікарняних).

Медична інформаційна система	Укладення каліграфічних договорів з НСЗУ	Заключення декларацій	Виписування е-рецепту "Доступні ліки"	Електронні медичні записи	Імунізація	Виписування електронного направлення	Електронний рецепт	Медичний висновок про тимчасову непрацездатність
Дніпро-МТ	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	В розробці	В розробці
Доктор Елекс	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	В розробці	Підключено
Дорадо	Підключено	Підключено	В розробці	Підключено	Підключено	В розробці	В розробці	Підключено
Електронна лікарня 2.0	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	В розробці	В розробці
EMCМЕД	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	В розробці	В розробці
EMCmed+	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	В розробці	В розробці
Кадатан	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	В розробці	Підключено
МЕДЕЙР	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	В розробці	Підключено
Медікіт	Підключено	Тестування	В розробці	В розробці	В розробці	В розробці	В розробці	В розробці
МедІнфоСервіс	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено	Підключено

Рисунок 1 – Перегляд медичних висновків в електронній системі

Отже, на даному етапі застосування е-лікарняних можна стверджувати, що електронний реєстр дозволяє:

1. Процес оформлення листка непрацездатності зробити менш трудомістким;
2. Звести до мінімуму кількість помилок при заповненні документа;
3. Зібрати всю інформацію про пацієнта, включаючи видані та продовжені лікарняні, в єдиному реєстрі;
4. Не допускати зловживання та фальсифікації під час обігу лікарняних листів, оскільки він видається лише з дати звернення пацієнта;
5. Полегшення порядок отримання страхових виплат;
6. Економити кошти державного бюджету, витрачені на закупівлю паперових бланків;
7. Звести до мінімуму кількість штрафних санкцій за помилки при оформленні лікарняних листків [1].

Список використаних джерел:

1. Актуальні рекомендації для бухгалтерів по роботі з е-лікарняними від ФССУ. URL: <https://www.budgetnyk.com.ua/news/8930-aktualn-rekomendats-dlya-buhgalterv-po-robot-z-e-lkarnyanimi-vd-fssu>
2. Деякі питання організації ведення Електронного реєстру листків непрацездатності та надання інформації з нього, затверджений Постановою КМУ від 17.04.2019 № 328. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/328-2019-%D0%BF#Text>
3. Порядок призначення, перерахування та проведення страхових виплат, затверджений постановою Правління ФСС від 19.07.2018 р. № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011890-18#Text>

ПІСЛЯКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ МАЛИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Значною мірою ефективність антикризового управління залежить від своєчасного виявлення очікуваних кризових чинників, характерних для «прихованої» кризи, ознаками якої є зростання тривалості операційного циклу; зменшення обсягів діяльності; випереджаючі темпи зростання витрат порівняно з темпами зростання доходів і, як наслідок, зменшення абсолютної величини фінансових результатів та зниження їхнього рівня по відношенню до доходу або витрат підприємства. Несвоєчасне реагування на розвиток потенційної кризи може бути причиною посилення впливу кризових чинників і загострення кризової ситуації, яка характеризується частковою втратою власного капіталу, зменшенням активів і погіршенням їхньої структури, зниженням платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Вагомими є заходи, що регулюють фінансовий стан під час самої кризи, що потребує визначення ступеня загрози та можливості її протистояння.

Але, не менш вагомими є заходи щодо поліпшення фінансового стану підприємства, які вживаються на етапі післякризового управління. Вони спрямовуються на забезпечення виведення підприємства з кризового стану і передбачають оцінку виявлених відхилень від прийнятих критеріїв, а також встановлення причин загострення кризових ризиків та визначення термінів нормалізації фінансового стану підприємства. Ймовірні причини, що обумовлюють фінансові ризики, та рекомендації щодо зменшення кризових загроз, наведено у табл.1.

Наведені вище показники дозволяють оцінити рівень кризових ризиків, що загрожують підприємству. Застосування отриманої інформації є основою для визначення пріоритетних напрямів розвитку підприємства у період виходу з кризи.

Методику формування інформаційного забезпечення орієнтовано на застосування у малих підприємствах торгівлі як таких, що є найбільш вразливими до негативного впливу кризових чинників.

Список використаних джерел:

1. Бланк И.А. Антикризисное финансовое управление предприятием. К.: Ника-Центр, 2006. 672 с.
2. Коцеруба Н.В. Оцінка операційних і фінансових ризиків у системі антикризового управління підприємством роздрібною торгівлі. *Актуальні проблеми економіки: Науковий економічний журнал*, №2 (104). К., 2010. С. 120 – 128.
3. Коцеруба Н.В. Критерії оцінки кризових ризиків в аудиті фінансового стану підприємств роздрібною торгівлі. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*: Збірник наукових праць, Спеціальний випуск №4. К., 2010. С. 89 – 96.

Таблиця 1 - Застосування показників фінансового стану у післякризовому управлінні діяльністю малих торговельних підприємств

%

Показники, рекомендовані для оцінки фінансових ризиків	Характер відхилення від рекомендованого критерію оцінки	Причини, що обумовлюють негативну оцінку	Орієнтовні рекомендації щодо запобігання кризовим загрозам
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (К1)	$K1 < 17,0$	Недостатні залишки абсолютно ліквідних активів	Зменшення поточної заборгованості; збільшення покриття поточних зобов'язань абсолютно ліквідними активами,
Коефіцієнт швидкої ліквідності (К2)	$K2 < 59,5$	Недостатні залишки активів швидкої ліквідності	активами швидкої та поточної ліквідності
Коефіцієнт поточної ліквідності (К3)	$K3 < 127,5$	Недостатні залишки оборотних активів	
Коефіцієнт автономії (К4)	$K4 < 25,5$	Недостатні залишки власного капіталу	Реінвестування чистого прибутку; залучення капіталу з інших джерел
Коефіцієнт загальної заборгованості (К5)	$K5 > 80,5$	Завищені довгострокові та/або поточні зобов'язання	Зменшення довгострокових та поточних зобов'язань
Коефіцієнт фінансового ризику (К6)	$K6 > 230,0$	Недостатні залишки власного капіталу; завищені поточні зобов'язання	Реінвестування чистого прибутку; залучення капіталу з інших джерел; зменшення поточних зобов'язань
Рентабельність активів (R_A)	$R_A < 0$	Від'ємне значення чистого прибутку	Пошук додаткових ринків збуту, диверсифікація видів діяльності тощо;
Рентабельність капіталу (R_K)	$R_K < 0$	(за наслідками діяльності підприємства отримані збитки)	запровадження режиму економії, підвищення ефективності використання ресурсів

4. Коцераба Н.В. Система критеріїв оцінки кризових явищ на підприємствах роздрібної торгівлі. *Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств в конкурентному середовищі*: матеріали міжнародної науково – практичної конференції, 25 – 26 листопада 2010 року, м. Тернопіль, ТНЕУ. Частина II. С. 215 – 218.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Сучасні умови фінансування інвестиційної діяльності в Україні характеризуються, з одної сторони, значною інтенсифікацією традиційних процесів розробки нової техніки і технологій, збільшеним рівнем конкуренції з зарубіжними аналогами пропонованої продукції, а з іншої сторони – значно меншими можливостями фінансування дослідницьких робіт як зі сторони держави, так і зі сторони комерційних замовників. Однак, є і позитивні фактори – якщо в минулі роки багато розробок не впроваджувались, “залишались на папері”, то тепер навряд чи знайдеться замовник і виконавець – державний, комерційний чи внутрішній, який дозволив би собі розкіш необґрунтованої, не прогнозованої чи неприбуткової в майбутньому розробки. Значна частка розробок здійснюється з внутрішніх резервів промислового виробника або самої фірми-розробника. Тому економічні показники сучасних дослідно-конструкторських робіт, в основному, є визначальними для долі як самих нових розробок, так і для науково-конструкторських колективів, що ці роботи виконують. Отже, раціональне і ефективне використання ресурсів, виділених на науково-дослідну чи конструкторську роботу – вимога часу.

Значна роль у цьому економічному процесі відведена внутрішньому аудиту, який сьогодні реально існує не тільки у такій традиційній для себе сфері, як банківська система, але й у середовищі підприємств НДКР. Ця роль зумовлена ще й революційною реорганізацією в методах управління підприємствами і організаціями та необхідністю прийняття швидких і оптимальних управлінських рішень на основі об'єктивної і достовірної оцінки результатів господарської діяльності. Можна з певністю констатувати, що в такій інформаційно насиченій і складній системі, як сфера НДКР, сьогодні як ніде, актуально постає проблема дієвого внутрішнього аудиту. Причому, внутрішній аудит повинен бути пристосований до специфіки розробок і відслідковувати часто неформальні процеси творчої виробничої діяльності науково-технічного підприємства.

Метою застосування цих контрольних-аналітичних заходів в НДКО є досягнення найбільших показників системної ефективності кінцевого продукту, функцій, структури та процесу виробничої діяльності.

У вказаному сенсі внутрішній аудит є тією ланкою, яка охоплює весь процес управління зворотнім зв'язком і забезпечує достовірною оперативною інформацією. Зазначена функція описує *середовище контролю* - один із п'яти основних компонентів внутрішнього аудиту. До таких компонентів також відносять: *оцінку притаманних ризиків; контроль за забезпеченням належного рівня впевненості; облікову систему*, як джерело інформації і засіб управлінського зв'язку; *моніторинг*, як засіб оцінки процедур і методів внутрішнього контролю.

Організація сучасного обліку на підприємствах вимагає створення систем фінансового і управлінського обліку, що базуються на достовірних даних, підтверджених зовнішнім і внутрішнім аудитом. В науково-технічних і дослідних організаціях внутрішній контроль і аудит визначаються специфікою діяльності цих організацій та підприємств. Внутрішні аудитори повинні проводити аналіз фінансово-господарської діяльності та планів НДКО на предмет відповідності фактичних результатів поставленим цілям і завданням, для визначення ефективності виконання НДКР. Не завжди внутрішнім контролем і аудитом може займатися окремий відділ – як через обмеженість числа співробітників, так і в силу значної специфічності виробничих процесів при виконанні НДКР. Тому найбільш дієвим для НДКО є внутрішній контроль, що здійснюється систематично як керівництвом підприємства, так і відповідальними виконавцями окремих тематик, фахівцями планово-економічної служб та матеріально-технічного забезпечення. Такий контроль, в першу чергу, повинен бути направлений на: дотримання встановлених процедур і повноважень при прийнятті управлінських рішень, пов'язаних з інтересами підприємства, його власників і замовників; виконання вимог законодавства, нормативних актів; прийняття вчасних і ефективних мір з усунення виявлених недоліків в діяльності підприємства. А внутрішній аудит повинен дати належну оцінку як системі фінансового та управлінського обліку так і системі внутрішнього контролю. Для цього у внутрішньому аудиті можуть, зокрема, застосовувати процедури отримання доказів: перевірка і спостереження, запит і підтвердження, підрахунок і аналітичний прогноз.

На думку автора, розробка методик і рекомендацій щодо проведення внутрішнього аудиту з точки зору системи управління організаціями сфери НДКР повинна враховувати такі положення:

- як будь-яка складна система, організація сфери НДКР, повинна мати незалежні внутрішні зворотні зв'язки, що відслідковують ефективність функціонування системи;
- на зміну командно-адміністративній системі управління, прийшли ринкові механізми, які змінили, в основному, “зовнішні” зв'язки між підприємствами і організаціями, тоді, як “внутрішні” відносини змінюються повільно;
- рівень конкуренції наукової і технічної продукції зріс настільки, що без солідного економічного підґрунтя стало взагалі неможливо створювати інформацію і вироби, що претендують на ринковий успіх;
- застосовувані раніше економічні методи планування, бухгалтерського обліку, управлінського контролю, функціонально-вартісного аналізу багато в чому не відповідають сучасним вимогам і новим міжнародним стандартам обліку і аудиту.

Основні задачі внутрішнього аудиту НДКР, які обумовлюються специфікою НДКО на нашу думку є:

- 1) перевірка і оцінювання економічної ефективності підприємства як за фінансовими так і за іншими показниками – для інформування і надання

впевненості управлінському персоналу щодо потенціалу підприємства по поточним роботам і на перспективу;

2) огляд систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю (якщо така служба є на підприємстві), перевірка цих систем, моніторинг їх діяльності, надання рекомендацій по вдосконаленню – для оптимального управління операційною діяльністю;

3) виявлення і мінімізація виробничих ризиків, притаманних етапам виконання НДКР – для економії ресурсів і перерозподілу фінансування;

4) перевірка фінансової і, в цілому, господарської інформації, шляхом застосування відповідних процедур контролю – для оцінки продуктивності понесених витрат у відповідності до отриманого результату;

5) перевірка дотримання законодавчої бази, нормативних актів, політики і директив управлінського персоналу – для забезпечення узгодженості процедур управління чинному законодавству і стратегії підприємства в цілому.

Отже, внутрішній аудит при виконанні НДКР набуває особливої ролі, доповнюючи систему управлінського обліку і внутрішнього контролю. По перше, - внутрішній аудит не має обмежень, притаманних зовнішньому аудиту (час, обсяг, специфіка) . По друге, - він надає керівництву обґрунтовану впевненість щодо економічності та продуктивності діяльності підприємства. По третє, - оцінюючи системну ефективність НДКО за моделями, аналогічними, прийнятим у розділі 1.2, надає можливість приймати рішення щодо напрямку і пріоритетних завдань розвитку.

Таким чином, інструментом внутрішнього аудиту НДКР є сукупність методів, які забезпечують ефективну діяльність НДКО, дають системну оцінку економічності та ефективності господарських операцій, продуктивності та результативності в досягненні цілей.

Особливістю внутрішнього аудиту при виконанні НДКР є те, що він вимагає застосування процедур, які повинні відображати специфіку кожного етапу виконання роботи, а це дає можливість також застосувати запропонований автором тематико-етапний підхід.

Список використаних джерел:

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, перевірки порівняльності результатів та їх відстеження URL: <https://www.iaasb.org/publications/2016-2017-7>

2. Редько А.Ю., Крупельницькая І.Г. Внутренний аудит в системе управления научно-исследовательскими и исследовательско-конструкторскими предприятиями. Економіка, менеджмент, підприємництво. Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету. - Київ,. № 6, 2020 р., с. 17-21.

3. Редько А.Ю. Внутрішній аудит – основні парадигми і дефініції. Проблеми економічної безпеки підприємств в умовах ринкових відносин і роль внутрішнього аудиту в її забезпеченні. (Матеріали Круглого столу). Одеський державний аграрний університет.- Одеса. 2021 р., с.9-15

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ НА ТЛІ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Упродовж останніх років у світі вирує коронавірусна інфекція COVID-19, яка залишає слід не тільки на здоров'ї людей, а й на економічному становищі країн світу, адже для подолання спалаху хвороби законодавством приймаються рішення щодо посилення карантинних заходів задля боротьби із цією інфекцією.

Найбільше потерпів від вжитих карантинних заходів малий бізнес, тому що він вкрай вразливий до зовнішніх чинників. У зв'язку із цим частина підприємців була вимушена закрити свою діяльність. Так, якщо порівнювати кількість фізичних осіб-підприємців у 2020 році з 2019 роком, то у минулому – їх налічувалось 1,91 млн. У 2020 році з них закрилось 232 тис., що на 16 % більше порівняно з попереднім роком.

Постановою Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 211 та від 02 квітня 2020 року № 255 було прийнято рішення про заборону відвідування закладів освіти, роботи суб'єктів господарювання, які передбачають приймання відвідувачів, зокрема закладів громадського харчування (ресторанів, кафе тощо), торговельно-розважальних центрів, інших закладів розважальної діяльності, фітнес-центрів, закладів культури, торговельного і побутового обслуговування населення, регулярні та нерегулярні перевезення пасажирів автомобільним транспортом у міському, приміському, міжміському, внутрішньообласному та міжобласному сполученні й інше [6].

Тема виживання економіки під час пандемії розглядається багатьма вченими й економістами світу. Олександр Бартік, Маріанна Бертран, Зоя Каллен, Кеті Герчік та інші.

На державному рівні, значний внесок у розробку досліджень внесла українська команда, яка створює сервіси для аналізу підприємств «You control». Вони провели дослідження [1], у якому навели статистичні дані про малий бізнес у 2020 році. Також важливі дослідження провели такі сервіси як: Info Sapiens [2] та «Опендатабот» [3, 4], які опублікували результати своїх досліджень щодо впливу пандемії на розвиток малого бізнесу.

У зв'язку з вступом у силу жорстких карантинних заходів було прийнято ряд нововведень, зокрема, й у податковому законодавстві, які змогли б знизити ступінь падіння економіки держави та підтримувати підприємців та їх діяльність.

Таким чином, під час пандемії COVID-19 було вже прийнято низку законів, які були спрямовані на підтримку бізнесу в Україні. Головними з них є:

- закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)» №540

[5], за яким із 2 квітня 2020 року діють нові розміри доходів «єдинників» I-III груп (табл. 1).

Таблиця 1 – Ліміти доходів при перебуванні на спрощеній системі оподаткування

Група	Сума граничних доходів	
	До підписання Закону № 540-IX	Після підписання Закону № 540-IX
I	300 000 грн.	1 000 000 грн.
II	1 500 000 грн.	5 000 000 грн.
III	5 000 000 грн.	7 000 000 грн.

- закон України «Про надання допомоги застрахованим особам на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» [7], який спрямований на підтримку малого бізнесу у «червоних» зонах карантинних обмежень.

- закон України «Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб'єктів господарювання на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» [8], який дозволив підприємцям, які не змогли провадити свою діяльність у період дії карантинних заходів з 08 січня по 24 січня 2021 року отримати одноразову допомоги у розмірі 8 тисяч гривень.

Також органам місцевого самоврядування було дозволено внести зміни до величини ставки єдиного податку для платників I та II груп. Деякі місцеві ради прийняли рішення зменшити ставку податкового зобов'язання до 0 відсотків для підприємців, робота яких заборонена в межах карантинних заходів. Таке рішення було прийняте в міських радах таких міст як: Вінниця, Житомир, Чернігів, Львів, Чернівці та Черкаси.

Хоч держава й робить зусилля аби допомогти малому бізнесу, проте цієї допомоги вкрай мало, оскільки число підприємців зростає, а держава не може справитись з таким обсягом видатків. З цієї причини представникам малого бізнесу у період пандемії необхідно удосконалити свою систему діяльності аби можна було працювати без втрати доходів: магазини розміщують свою продукцію на он-лайн-платформах, приватні освітні заклади влаштовують он-лайн-курси, юридичні компанії надають свої послуги он-лайн.

На сьогоднішній день все більшої популярності набирає відкриття ФОПів у сфері IT-технологій, архітектури, послуг доставки. Це спричинено можливістю роботи у дистанційному режимі, що не забороняється Законом при введенні локдауну й безпосередньою участю у процесі запобігання поширенню коронавірусної хвороби.

Отже, на сьогоднішній день перспективи розвитку малого бізнесу в Україні залишаються невизначеними, оскільки ситуація з пандемією все більше набирає обертів. Важко передбачити, яка ситуація буде через тиждень, місяць й тим паче рік.

Малий бізнес в Україні вкрай сильно потерпає від введення Законів щодо запобігання поширенню коронавірусу, проте ці дії є вимушеними, оскільки може відбутись колапс у медичній системі. Держава, у свою чергу, намагається хоч якось допомогти власникам малого бізнесу та їх найнятим працівникам, вводячи пом'якшення у сфері оподаткування, стягнення штрафів, проведення перевірок й інших економічних напрямках. Також за Постановою було здійснено виплату у розмірі 8 тисяч гривень представникам малого бізнесу, що потерпіли у період тотального карантину найбільше.

Список використаних джерел:

1. «Ревучий» 2020-й: як український бізнес пережив карантинно-кризовий рік. URL : <https://youcontrol.com.ua/data-research/biznes-2020-analitika/> (дата звернення: 15.03.2022).

2. 60% українців зазнали фінансових збитків внаслідок епідемії коронавірусу. URL : <https://sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=114> (дата звернення: 10.03.2022).

3. Бізнес на карантині. URL : <https://opendatabot.ua/blog/427-business-quarantine> (дата звернення: 10.03.2022).

4. Коронавірус – український бізнес на карантині. URL : <https://opendatabot.ua/business-quarantine> (дата звернення: 12.03.2022).

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо перебігу процесуальних строків під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19). Закон України від 18.06.2020 № 731-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-20#Text> (дата звернення: 12.03.2023).

6. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211. Постанова від 02.04.2020 №255. URL : https://ips.ligazakon.net/document/view/kp200255?an=43&ed=2020_04_02 (дата звернення: 10.03.2022).

7. Про надання допомоги застрахованим особам на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Закон України від 30.03.2021 URL : <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/205823.html> (дата звернення: 10.03.2022).

8. Про соціальну підтримку застрахованих осіб та суб'єктів господарювання на період здійснення обмежувальних протиепідемічних заходів, запроваджених з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2. Закон України від 09.04.2021. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1071-20#Text> (дата звернення: 10.03.2022).

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЯК ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Оцінка та визнання необоротних активів в сучасній економіці України пов'язана з кардинальними змінами у їх структурі та використанні. Сучасна система організації та управління виробництвом зумовлює необхідність аналізу та вдосконалення форм облікової та економічної інформації, яка необхідна для прийняття управлінських рішень щодо використання зазначених активів.

На сучасному етапі розвитку економіки набули особливої актуальності проблеми фінансового обліку, контролю та аналізу необоротних активів у контексті задоволення інформаційних потреб таких користувачів, як інвестори, кредитори та власники, що зацікавлені у повній достовірній інформації про стан діяльності підприємства та ефективність використання його необоротних активів. Недостовірність інформації про стан необоротних активів підприємств та їх використання щодо вимог чинного законодавства необхідне не лише самому підприємству, а й державі для прийняття рішень з питань економіки та оподаткування, а також для складання достовірної фінансової звітності та аналізу господарської діяльності без яких неможливий подальший розвиток процесу виробництва.

Питання обліку та аналізу необоротних активів розглядають такі провідні українські економісти, як Ф.Ф. Бутинець, В.В. Сопко, С.Ф. Голов, Є.В. Мних, Т.М. Ткаченко та інші. Але, сьогодні, у зв'язку із виходом України з фінансової кризи, її інтеграцією у світове співтовариство, подальшим розвитком фінансового обліку, контролю та аналізу, визнання основних засобів залишається однією з суперечливих складових бухгалтерського обліку та потребує вдосконалення вітчизняного облікового законодавства.

Мета – дослідження теоретичних основ аналізу ефективності використання необоротних активів підприємства в сучасних умовах господарювання.

Під необоротними активами потрібно розуміти активи, що використовуються підприємством у його діяльності протягом тривалого періоду часу (більше одного року) та від використання яких підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди і їх вартість може бути достовірно визначена [1].

У бухгалтерському обліку здійснюється постійне та неперервне відображення всіх господарських засобів, процесів та явищ фінансово-господарської діяльності підприємства, які входять до складу поняття «необоротні активи». Але однозначного тлумачення терміну та суті необоротних активів не існує. Оскільки облік потребує більш детальної інформації про окремі об'єкти, то кожній складовій необоротних активів у бухгалтерському обліку планом рахунків визначено окремий рахунок і це

призводить до «невикористання» у професійній діяльності бухгалтера терміну "необоротний актив". Очевидно, що склад необоротних активів доволі різноманітний, а тому вони потребують класифікації.

Економічна класифікація необоротних активів наведена на рисунку 1.

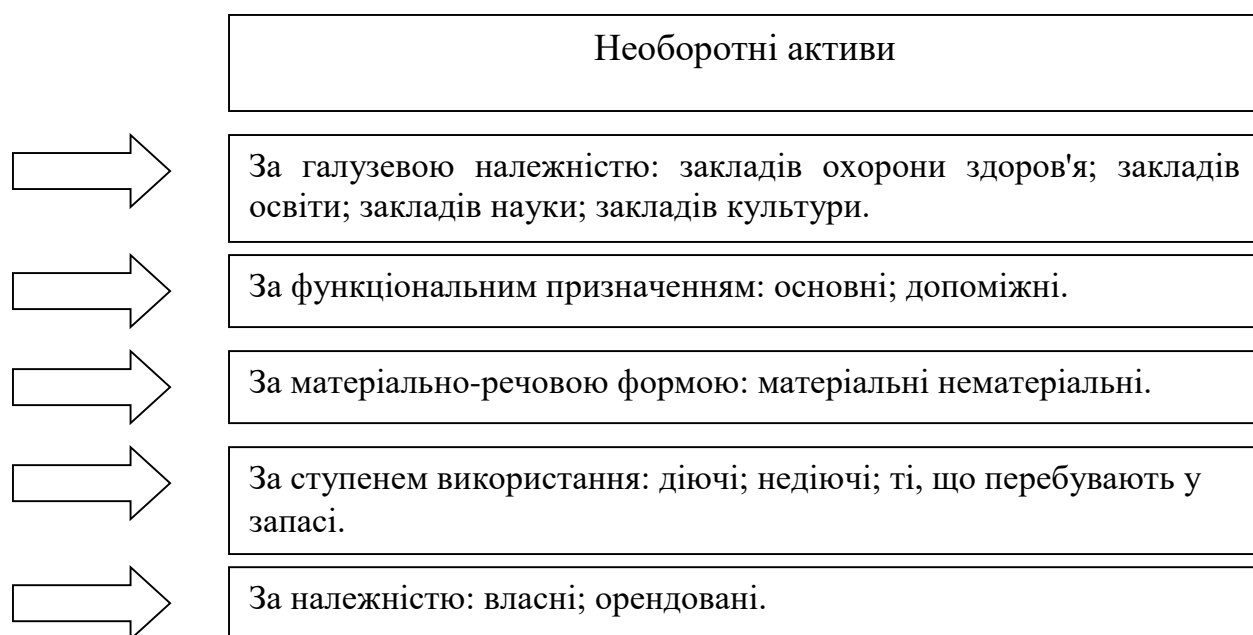

Рисунок 1 – Класифікація необоротних активів

Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, надання послуг, здавання в оренду іншим особам, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Основні засоби можуть бути визнані необоротним активом, тобто відображені в балансі підприємства, якщо вони відповідають загальним критеріям їх визнання:

1) існує ймовірність, що підприємство отримає в майбутньому певні економічні вигоди, які пов'язані з використанням зазначених активів;

2) вартість цих активів може бути достовірно визначена і документально підтверджена [1].

Основні засоби служать матеріально-технічною базою виробництва, фундаментом його вдосконалення і розвитку. Цей процес відбувається як шляхом нарощування потенціалу необробних активів(екстенсивно), так і через підвищення ефективності їх використання (інтенсивно). Значне нарощування основних засобів призводить до ускладнень у технічному переоснащенні виробництва, морального і фізичного старіння устаткування, що знижує ефективність його використання та можливість конверсії. Тому більш економічно виправданим є збільшення часу роботи устаткування, повне завантаження його наявного парку, кваліфікований догляд за його роботою та ін.

Для детального аналізу необоротних активів за даними фінансової звітності необхідно дати оцінку змінам в їх обсязі і структурі, вивчити стан та ефективність використання. Для цього необхідно розрахувати такі показники:

- загальна сума господарських засобів, що знаходиться в розпорядженні підприємства;
- частка необоротних активів в активах;
- частка основних засобів в активах;
- частка основних засобів в необоротних активах;
- коефіцієнт зносу основних засобів;
- коефіцієнт придатності [2].

Мета економічного аналізу операцій з основними засобами полягає у визначенні ступеня забезпечення сільськогосподарського підприємства основними засобами за умови найінтенсивнішого їх використання та пошуку резервів підвищення фондівіддачі.

В процесі економічного аналізу операцій з основними засобами виділяють такі завдання:

- аналіз обсягу і структури основних засобів та їх відповідності до вимог технічного прогресу й оптимальних параметрів сільськогосподарського виробництва;
- визначення технічного стану основних засобів, темпів, форм і методів їх оновлення;
- аналіз використання наявного парку устаткування, стану його екстенсивного й інтенсивного завантаження;
- виявлення внутрішньовиробничих резервів поліпшення використання основних засобів підприємством;
- розрахунок кінцевих результатів поліпшення використання основних засобів підприємства.

Аналіз операцій з основними засобами починають з вивчення динаміки, обсягу, складу і структури основних засобів. До показників, які характеризують забезпеченість підприємства основними засобами, належать: фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні сільськогосподарського підприємства.

Отже, аналіз стану та ефективності використання необоротних активів підприємства має здійснюватись систематично і бути необхідною складовою фінансового аналізу,

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 Основні засоби: Затв. Наказом М-ва фінансів України від 28.05.99 р. №137. *Бух. облік і аудит*. 1999. №6 (з наст. змінами і доп.).
2. Мних Е.В., Буряк П.Ю. Економічний аналіз на промисловому підприємстві: Підручник. Львів: Наука. 2014. 346 с.
3. Бухгалтерський облік в Україні. Навчальний посібник. За ред.Р.Л. Хом'яка. - 2-ге вид., доп. і перероб. Львів Національний університет "Львівська політехніка" (Інформаційно-видавничий центр "ІНТЕЛЕКТ +" Інституту післядипломної освіти). "Інтелект-Захід", 2018. 820 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ РІЗНИХ ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Суб'єкти малого бізнесу в Україні функціонують у різних сферах економічної діяльності. Відповідно до Класифікатора видів економічної діяльності (КВЕД) підприємства мають можливість зайняти свою нішу, яка регламентована двадцять однією секцією видів діяльності, які у структурі мають групи та класи. Зокрема, окремими секціями у класифікаторі виділено будівництво, сільське господарство, переробна промисловість, транспорт та інші.

Відповідно, побудова бухгалтерського обліку на підприємствах різних видів економічної діяльності та різних галузей економіки значно різниться між собою. Підприємства малого бізнесу ведуть бухгалтерський облік одночасно із врахуванням як виду економічної діяльності, так і особливостей обліку та складання фінансової звітності, призначеної для суб'єктів малого підприємництва [1,2].

Основним нормативним документом, що регламентує уніфіковані форми фінансової звітності, є ПСБО 25 «Фінансовий звіт малого підприємництва» [4].

Зазначеним ПСБО 25 встановлено два додатки фінансової звітності для суб'єктів бізнесових структур малого підприємництва, а саме:

- Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва: Баланс (Форма №1-м) та Звіт про фінансові результати (Форма № 2-м);

- Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва: (Форма №1-мс) та Звіт про фінансові результати (Форма № 2-мс) [4].

Специфічними особливостями побудови бухгалтерського обліку на малих підприємствах з точки зору виду економічної діяльності варто відзначити такі:

- у малих торговельних підприємств відсутніми є витрати на виробництво, однак вагома частка витрат належить витратам на збут; обов'язкове застосування реєстраторів розрахункових операцій та сплата встановлених зборів при торгівлі лікєро-горілочаними виробами;

- на малих підприємствах ресторанного господарства мають місце специфічні особливості як і у торговельних підприємств, однак додатково варто мати на увазі й те, що у зазначених підприємств наявним є виробництво, а також характерний лише для даних підприємств господарський процес «організація споживання». Стосовно обліку, то вважається, що на малих підприємствах ресторанного бізнесу відсутній момент закінчення виробництва та випуску готової продукції, яка на склад не передається, а одразу направляється до торговельної зали.

- на підприємствах малого бізнесу сфери будівництва специфічним у діяльності є те, що цикл виробництва має значну питому вагу незавершеного

будівництва, з чого випливає специфіка умов щодо розрахунків із замовниками, зокрема, вартість та оплата за виконані етапи будівельних робіт встановлюється відповідно до П(С)БО 18 «Будівельні контракти». У зазначеній будівельній галузі економіки, будівельні управління ще до початку виконання робіт мають певного замовника, з яким обговорено та укладено контракт на виконання робіт, одночасно продовжують виконання будівельних робіт на інших об'єктах. Це обумовлює необхідність ведення обліку доходів та витрат по кожному окремому будівельному контракту. У будівельних підприємств постійно є наявними витрати на спорудження тимчасових не титульних споруд та на переміщення будівельних машин та механізмів на будівельний майданчик. Разом з цим, досить відповідальним та складним є облік допоміжних виробництв, різноманітність та трудомісткість видів будівельних робіт. Із зазначеного випливає складність ведення аналітичного та синтетичного обліку господарських операцій операційної діяльності будівельних підприємств.

- малі підприємства готельного бізнесу не мають можливості прямого визначення сукупних витрат, пов'язаних із кожним окремим замовником чи споживачем готельних послуг. Специфікою ведення бухгалтерського обліку калькулювання собівартості витрат вважається номерний фонд. Моментом визнання доходів вважається отримання від замовників грошових коштів за надані готельні послуги. У підприємств значною є сума нарахування амортизаційних відрахувань. Ускладнює процес ведення обліку у готелях наявність другорядних видів економічної діяльності, зокрема: кафе, барів, ресторанів, пральних, ательє, лазень, комплексів з надання SPA процедур, автомобільних стоянок та інших.

- сільськогосподарські малі підприємства мають специфіку ведення обліку діяльності, яка полягає у застосуванні певних методів та прийомів, обумовлені двома сферами: рослинництвом та тваринництвом. Облік витрат рослинництва тісно пов'язаний із природними, біологічними та погодними умовами навколишнього середовища. Відповідно, тривалість виробничих циклів зумовлює виокремлення витрат, які не співпадають із календарними роком – по-перше, витрати попередніх років впливають на урожайність теперішнього та наступних років; по-друге, витрати поточного року впливатимуть на дохід від урожайності майбутніх періодів. Аналітичний облік доходів та витрат ведеться за видами культур. Облік витрат та доходів від вирощування продукції тваринництва здійснюється із врахуванням специфіки виду худоби, видів готової продукції. Витрати на податок на прибуток визначаються один раз на рік, що обумовлено сезонністю сільськогосподарського виробництва [1,2].

Підприємства малого бізнесу ряду видів економічної діяльності сплачують специфічні податки та збори, зокрема, туристичний збір, збір за користування надрами та інші.

Варто констатувати, що більшість суб'єктів бізнесових структур різних видів економічної діяльності за кількісними критеріями відносяться до малих,

однак не усі з них практично застосовують спрощену систему оподаткування та спрощений план рахунків бухгалтерського обліку.

Список використаної літератури:

1. Гура Н. О., Мельник Т. Г. Облік на підприємствах малого бізнесу : підручник. Київ : 2018. 288 с.

2. Гура Н.О. Облік видів економічної діяльності : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 392 с. URL : [http://flightcollege.com.ua/library/ekonom%D1%96chno%D1%97_d%D1%96yahnos\(BookFi.org\).pdf](http://flightcollege.com.ua/library/ekonom%D1%96chno%D1%97_d%D1%96yahnos(BookFi.org).pdf).

3. Облік і звітність суб'єктів малого підприємництва. Ю. А. Верига, Є. А. Карпенко, Г. О. Соболев, Н. О. Кулявець. Київ : Центр учбової літератури, 2014. URL: http://10.0.2.150/docs/CUL/Oblik_i_zvit_Veryga.pdf.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт малого підприємництва»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>.

Откаленко Олена, канд.екон. наук, доцент

Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

АНАЛІЗ ВТРАТ РОСІЯН У ВІЙНІ З УКРАЇНОЮ: 27 ДНІВ ПРОТИСТОЯННЯ

Вдосвіта 24 лютого 2022 року росія розпочала широкомасштабне вторгнення в Україну по всій довжині спільного кордону від Луганська до Чернігова, з території Білорусі та окупованої АР Крим.

російська армія обстріляла із артилерії українські прикордонні застави. Одночасно були завдані удари, зокрема із повітря, по понад 40 об'єктах військової інфраструктури в майже у всіх регіонах України. Після цього розпочався рух танкових колон та живої сили вглиб території України.

Президент росії В. Путін це назвав «спецоперацією на Донбасі», а метою оголосив – «демлітаризацію і денацифікацію України».

Збройні сили України, Національна гвардія та загони територіальної оборони розпочали чинити запеклий опір. В Україні був оголошений воєнний стан і загальна мобілізація.

Захисники України ведуть запеклі бої і мужньо боронять рубежі України. росія планувала здійснити блицкриг, але цей план провалився. Завдяки злагодженій роботі силових структур України не відбулося ні тотального розгрому ЗСУ, як прогнозували російські «стратегі», ні формування нових «котлів», як в Іловайську в 2014-му і в Дебальцевому в 2015-му. Натомість росія несе шалені втрати живої сили й озброєння.

За даними Генштабу України втрати росії, станом на ранок 22 березня 2022 року, складають [1]:

- особового складу – близько 15 300 осіб;
- танків – 509;
- бойових броньованих машин (ББМ) – 1 556;
- артилерійських систем – 252;

- реактивних систем залпового вогню (РСЗВ) – 80;
- засобів протиповітряної оборони – 45;
- літаків – 99;
- гелікоптерів – 123;
- автомобільної техніки – 1000;
- легких швидкісних катерів/кораблів – 3;
- цистерн з паливом – 70;
- безпілотників оперативно-тактичного рівня – 35;
- спеціальна техніка – 15.

«Forbes Україна» було здійснено підрахунок втрат ворожої техніки російських загарбників у грошовому еквіваленті. Станом на 12.03.2022 ця сума сягнула 5 млрд доларів США [2].

Усі розрахунки є приблизними. І зрозуміло, що за наступних 10 днів війни (з 12.03 по 22.03) цю суму можна збільшити вдвічі.

Також до розрахунку не включено вартість випущених по Україні ракет. Лише балістичні ракети «Іскандер» та крилаті ракети «Калібр», якими гатять по Україні російські війська, коштують щонайменше близько 6 млрд. доларів США.

У табл. 1 наведена інформація втрат росії.

Таблиця 1 – Втрати росії в Україні відносно накопичених на кордоні ресурсів

Сили ворога та озброєння	Призначені для вторгнення	Знешкоджено ЗСУ	Втрати росії у %
Особовий склад	140 000	15 300	10,9
Танки	1 200	509	42,4
БМП та БТР	2 900	1 556	53,7
Артилерія	1 600	252	15,8
Літаки	330	99	30,0
Гелікоптери	240	123	51,3
Кораблі і катери	75	3	4,0

* розрахунки проведено самостійно автором з використанням даних Генштабу України [3]

Як видно з табл. 1 російська армія зазнає великих втрат (як особового складу, так і озброєння), але це не зупиняє агресію російських загарбників.

За прогнозами деяких військових експертів, не варто очікувати блискавичне і швидке (за декілька тижнів) завершення війни. Втім, вони припускають, що війна не на роки, а декілька місяців. На думку експерта, ні Україні, ні США, ні західним європейським країнам не потрібна швидка перемога України. Потрібне максимальне ослаблення росії. Свідченням цьому є жорсткі санкції цивілізованого світу проти російської федерації та фашизму.

Список використаної літератури:

1. Втрати росіян у війні проти України. ZAXID.NET. 22 березня 2022. URL : https://zaxid.net/vtrati_rosiyan_u_viyni_proti_ukrayini_n1537635

2. Українська армія знищила російської військової техніки на \$5 млрд. *Оцінка Forbes*. URL : <https://forbes.ua/inside/ukrainska-armiya-znishchila-rosiyskoi-viyskovoï-tekhniki-na-5-mlrd-otsinka-forbes-12032022-4537>

3. Міністерство оборони України. Офіційний веб сайт. URL : <https://www.mil.gov.ua/>

Віталій Покин'ючерета, канд.екон. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ: ОБЛІКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Багато років поспіль успішність ведення бізнесу оцінювалася виключно на основі фінансових та економічних показників, зокрема прибутковості, рентабельності, платоспроможності тощо. Втім, останнім часом в світлі посилення тенденцій до гуманізації глобальних соціально-економічних відносин відбувається переосмислення та розширення критеріїв такої оцінки. Дедалі частіше увага державних органів та усієї громадськості акцентується на економічному, соціальному та екологічному впливах бізнесу на суспільство та навколишнє середовище, створення передумов для забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання та суспільства в цілому.

Соціальна відповідальність бізнесу – це концепція, що заохочує суб'єктів підприємницької діяльності враховувати інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив результатів своєї діяльності на споживачів, стейкхолдерів, працівників, громаду та навколишнє середовище. Відтак базові показники соціальної відповідальності бізнесу мають бути інтегровані для усіх суб'єктів, контролюватись не тільки органами державної влади, а й громадськістю [1, с. 256].

Концепція соціально відповідального бізнесу реалізується через ведення соціально відповідальної діяльності. Так, дослідження показують, що підприємства різних сфер діяльності, які застосовують практику соціально відповідального бізнесу діють ефективніше – існує позитивний зв'язок між соціально відповідальним бізнесом та фінансовою ефективністю компанії. Така позитивна залежність реалізується завдяки вмілому використанню інструментів управління соціально відповідального бізнесу, серед яких виділяють соціальні інвестиції, соціальне партнерство, корпоративні комунікації та соціальну звітність [2, с. 35].

Протягом останнього десятиліття облік соціальної відповідальності бізнесу набув значного розвитку, став стратегічного орієнтованим. Водночас раніше він розглядався переважно як благодійна діяльність, що має на меті формування позитивного іміджу підприємства. На сьогодні спостерігається тенденція щодо впровадження підприємствами стратегій, пов'язаних з розвитком людських ресурсів, освоєнням нових ринків збуту продукції, захистом довкілля та охороною навколишнього середовища, участю в реалізації проєктів соціального спрямування, благодійністю. З огляду на це, виникає потреба в зборі релевантної інформації та її використання в процесі

розробки, прийняття та реалізації управлінських рішень.

Таким чином, корпоративна соціальна відповідальність – це термін, що має різні інтерпретації, переважно описується як модель «чотирьох складових» для обліку і звітування про діяльність з корпоративної соціальної відповідальності:

- громада (як діяльність компанії впливає на громади, в яких вона функціонує);
- екологічні заходи (як дії компанії впливають на навколишнє середовище);
- етика та управління ризиками (як діяльність компанії впливає на її майбутній добробут і фінансову стійкість);
- управління людськими ресурсами (як політика компанії впливає на співробітників та партнерів) [3, с. 93].

Виходячи з вищенаведеного, під обліком соціально відповідальної діяльності бізнесу необхідно розуміти процес відображення в системі бухгалтерського обліку та звітності інформації про участь підприємства у реалізації різного роду програм і проєктів, спрямованих на вирішення соціально-економічних, екологічних та інших нагальних проблем суспільства.

Першочерговим завданням під час оцінювання соціально відповідальної діяльності підприємства є визначення системи показників, за якими можна проаналізувати рівень його активності у вирішенні важливих суспільних питань, проблем екологічного спрямування, соціально-побутових потреб працівників тощо. Ці показники доцільно згрупувати на показники соціальної відповідальності перед працівниками, показники участі в захисті та охороні навколишнього природного середовища, показники залучення компанії до життя громадськості (участь у вирішенні нагальних проблем громадськості, участь у благодійних та соціальних проєктах тощо) [4].

Сьогодні інформація про понесені соціальні витрати підприємства формується в бухгалтерському (фінансовому та управлінському) й статистичному обліку. Так, облік соціальних зобов'язань, резервів та витрат соціального спрямування ведеться на підприємстві на різних рахунках (23 «Виробництво», 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів», 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші операційні витрати» тощо). Крім того, законодавчо пропоновані форми фінансової звітності через свою фіскальну спрямованість, законсервованість є інформаційно знеціненими, звітність фактично не розкриває результати ведення соціально відповідальної діяльності. Розосередженість інформації про понесені соціальні витрати в трьох видах обліку, на різних синтетичних рахунках і субрахунках та відсутність порядку відображення інформації про корпоративну соціальну відповідальність у звітних формах створює перешкоди у своєчасному формуванні обліково-інформаційної бази, що значно ускладнює, а інколи унеможлиблює оперативне прийняття рішень. У зв'язку з цим постає об'єктивна необхідність в розробці окремої звітної форми, окремого розділу Приміток до річної фінансової звітності або окремого

розділу інтегрованої звітності, в яких розкривалася б інформація про соціальну відповідальність компанії перед працівниками, участь компанії в захисті та охороні навколишнього природного середовища, участь підприємства у вирішенні суспільних проблем загалом.

Для формування узагальненої інформації про понесені соціальні витрати підприємства пропонуємо використовувати синтетичний рахунок 86 «Соціальні витрати» 8 класу «Витрати за елементами», до якого доцільно відкривати субрахунками відповідно до виокремлених вище показників соціально відповідальної діяльності підприємства, що дасть змогу оперативно та в повному обсязі формувати інформаційне забезпечення про корпоративну соціальну відповідальність та інформувати про це усіх зацікавлених сторін (покупців, постачальників, органи державної влади, громадськість тощо).

Узагальнення інформації про понесені витрати в межах соціально відповідальної діяльності підприємства на окремому рахунку бухгалтерського обліку дасть змогу систематизувати дані в необхідному для користувачів аналітичному розрізі та представляти інформацію у формах нефінансової звітності, що сприятиме популяризації компанії, формування її позитивного суспільного іміджу. Реалізація запропонованих пропозицій щодо облікового відображення соціально відповідальної діяльності та її результатів дасть змогу узагальнювати інформацію в необхідному аналітичному розрізі, формувати звітну інформацію компанії та інформувати зацікавлених сторін про корпоративну соціальну відповідальність.

Список використаних джерел:

1. Левицька С.О. Соціальний облік: методичний підхід та організаційне забезпечення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2014. № 797. С. 255-262.

2. Будько О.В. Облік соціальної відповідальності діяльності як інформаційна основа управління сталим розвитком. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С. 33-38.

3. Правдюк Н.Л. Соціальні аспекти бухгалтерського обліку. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 12. С. 91-101.

4. Покиньючерда В. В., Копняк К. В. Обліково-інформаційне забезпечення корпоративної соціальної відповідальності бізнесу. *Ефективна економіка*. 2021. № 10. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9433>. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.10.85.